

FTMAP 10.47.91

<https://doi.org/10.26577/JAPJ2025114210>

С.Д. Калышев¹, М.С. Сәдібекова¹, А.Е. Аманжолова¹,
В.К. Абдрасилова¹, Ж.А. Жуматаева^{2*}

¹М. Әуезова атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент, Қазақстан

²Мирас университеті, Шымкент, Қазақстан

*e-mail: zhumataeva_zh@miras.edu.kz

АЛИМЕНТТІК МІНДЕТТЕМЕЛЕРДІ ЕСЕПТЕУ ТУРАЛЫ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ СОТЫНЫҢ ҰСТАНЫМДАРЫ

Зерттеу некені, отбасын, аналықты, әке болуды және балалық шақты қорғау туралы конституциялық ережелерді неке бұзылғаннан кейін балаларды асырау бойынша алимент міндеттемелерінің объективі арқылы отбасылық және атқарушы заңнама нормаларында іске асыруды талдауға арналған. Конституциялық Сот екі жыл ішінде алиментті есептеу туралы заңнаманың конституциялылығын бірнеше рет қарастырды. Осыған байланысты ұсынылған зерттеудің мақсаты Қазақстан Республикасы Конституциялық Сотының алименттік құқықтық қатынастарды құқықтық реттеу мәселелеріне ұстанымын талдау болып табылады. Атап айтқанда, конституциялық бақылау органының тұрақты табысы жоқ ата-анадан алимент есептеу туралы ұстанымы зерттеледі. Зерттеу алимент міндеттемелері туралы Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасын талдауға, Қазақстандағы және басқа да бірқатар елдердегі отбасылық құқықтық қатынастар проблемаларына арналған ғылыми зерттеулерге, Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдары ұсынған статистикаға және инстанция үкілдерінің есептеріне негізделген. Нәтижелер Конституциялық Соттың алимент міндеттемелері туралы қолданыстағы заңнаманы түзетудегі ұстанымының маңыздылығын анықтады. Тараптардың материалдық және отбасылық жағдайын есепке алу әділдікті сақтаудың маңызды шарты және алиментке міндетті тұлғалардың балаларға қатысты өз міндеттемелерін іске асыруының кепілі болып табылады. Баланы қолдау балалық шақты қорғаудың маңызды құралы ретінде танылғаны маңызды.

Түйін сөздер: балалық шақты қорғау, алимент міндеттемелері, табыс, таза табыс, Конституциялық сот, Конституциялық Соттың ұстанымдары, алимент міндеттемелерін төлеуден жалтару.

S.D. Kalyshev¹, M.S. Sadibekova¹, A.Ye. Amanzholova¹,
B.K. Abdrasilova¹, Zh.A. Zhumataeva^{2*}

¹South Kazakhstan University named after M. Auezov, Shymkent, Kazakhstan

²Miras University, Shymkent, Kazakhstan

*e-mail: zhumataeva_zh@miras.edu.kz

The positions of the Constitutional Court of the Republic of Kazakhstan on the calculation of alimony obligations

The study is devoted to the analysis of the implementation of constitutional provisions on the protection of marriage, family, motherhood, fatherhood and childhood through the prism of alimony obligations for the maintenance of children after the dissolution of marriage in the norms of family and executive legislation. During the two years of its existence, the Constitutional Court has repeatedly considered the issues of the constitutionality of legislation on the calculation of alimony. In this regard, the purpose of the preliminary study is to analyze the position of the Constitutional Court of the Republic of Kazakhstan on the legal regulation of alimony legal relations. Namely, the position of the constitutional control body on the accrual of alimony from a parent who does not have a permanent income is being investigated. The study is based on an analysis of the current legislation of the Republic of Kazakhstan on alimony obligations, scientific research on the problems of family relations in Kazakhstan and a number of other countries, statistics provided by government agencies of the Republic of Kazakhstan and reports of authorized authorities. The results revealed the importance of the Constitutional Court's position in correcting the current legislation on alimony obligations. Taking into account the financial and marital status of the parties is an important condition for observing justice and guaranteeing the fulfillment of alimony obligations towards children. It is important that alimony is recognized as an important tool for protecting childhood.

С.Д. Калышев¹, М.С. Сәдібекова¹, А.Е. Аманжолова¹,
В.К. Абдрасилова¹, Ж.А. Жуматаева^{2*}

¹Южно-Казахстанский университет им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан

²Университет Мирас, Шымкент, Казахстан

*e-mail: zhumataeva_zh@miras.edu.kz

Позиции Конституционного Суда Республики Казахстан об исчислении алиментных обязательств

Исследование посвящено анализу реализации конституционных положений о защите брака, семьи, материнства, отцовства и детства через призму алиментных обязательств по содержанию детей после расторжения брака в нормах семейного и исполнительного законодательства. Конституционный Суд за два года своего существования неоднократно рассматривал вопросы конституционности законодательства об исчислении алиментов. В этой связи, целью представленного исследования является анализ позиции Конституционного Суда Республики Казахстан вопросам правового регулирования алиментных правоотношений. А именно исследуется позиция органа конституционного контроля о начислении алиментов с родителя, не имеющего постоянного дохода. Исследование основано на анализе действующего законодательства Республики Казахстан об алиментных обязательствах, научных исследованиях, посвященных проблемам семейных правоотношений в Казахстане и ряде других стран, статистике, предоставленной государственными органами Республики Казахстан и отчетах, уполномоченных инстанции. Результаты выявили важность позиции Конституционного Суда в исправлении действующего законодательства об алиментных обязательствах. Учет материального и семейного положения сторон является важным условием соблюдения справедливости и гарантией реализации алиментобязанным своих обязательств по отношению к детям. Важно, что алименты признаны важным инструментом защиты детства.

Ключевые слова: защита детства, алиментные обязательства, доход, чистый доход, Конституционный Суд, позиции Конституционного Суда, уклонение от уплаты алиментных обязательств.

Кіріспе

Барлық мемлекеттердегі моральдық-этикалық нормалар ата-аналар мен балалардың бір-біріне, оның ішінде қаржылық жағынан қамқорлық жасау міндетін білдіреді. Отбасылық қатынастардың негізі қаржылық жағдайды тиісті деңгейде ұстап тұруға арналған өзара сыйластық пен қолдау болуы керек. Бұл ретте мұндай қолдау мен қамқорлыққа мұқтаж кәмелетке толмаған отбасы мүшелеріне ерекше назар аудару қажет (Таға 2022). Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары азаматтық, отбасылық және басқа да құқық салаларының зерттеу пәні болып табылады. Сондықтан, Қазақстан Республикасының Конституциясында көзделген балалардың құқықтарын іске асыру, кәмелетке толмағандарды қорғау, балалардың құқықтарына кепілдік берудің құқықтық негіздерін қалыптастыру, әр баланың жеке басының іске асырылуын жалпыға бірдей насихаттау мемлекеттік саясаттың мақсаттары болып табылады. Кез келген қоғамда әрекетке қабілетсіз кәмелетке толмаған балалар өз бетінше өзін-өзі қамтамасыз ете алмайды және қамтамасыз етпеуі керек. Олардың әл-ауқаты, ата-анасымен бірге

тұратынына немесе тұрмайтынына қарамастан, толығымен соңғысына байланысты. Дегенмен, ата-аналар балаларына дұрыс күтім жасауға әрқашан дайын бола бермейді. Кейбір жағдайларда Мемлекет жекелеген санаттағы адамдарды асырау үшін кейбір міндеттерді өз мойнына алады, бірақ олардың балаларын қаржылай қамтамасыз етудегі басты рөл ата-аналарға жүктеледі. Құқықтары мен бостандықтары балаға туғаннан тиесілі және Қазақстан Республикасының Конституциясына, халықаралық құқықтың жалпыға бірдей танылған қағидаттары мен нормаларына, Қазақстан республикасының халықаралық шарттарына сәйкес Мемлекет кепілдік береді. Бала мен отбасының құқықтары конституциялық деңгейде бекітілген. Осылайша, Қазақстан Республикасы Конституциясының 27-бабының 2-тармағында балаларға қамқорлық жасау және оларды тәрбиелеу ата-аналардың табиғи құқығы мен міндеті екендігі көрсетілген (<https://adilet.zan.kz/>).

Сонымен қатар мемлекетіміздің ұлттық саясатының негізгі бағыттарының бірі балалардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау болып табылады. Осы саясатты жүзеге асыру мақсатында елімізде балалардың өмір сүру сапасын

жақсартудың халықаралық стандарттарына қол жеткізу бойынша бірқатар жұмыстар жүргізілді. Алиментті өндіріп алу мәселесі қолданыстағы заңнамамен балалар алдындағы материалдық міндеттемелерді төлеуден жалтарғаны үшін жауапкершілік күшейтілгеніне қарамастан, Қазақстанның сот орындаушылары үшін өзекті болып қала береді. Мәселен, 2024 жылдың қорытындысы бойынша алимент төлеуден қасақана жалтару бойынша тіркелген істердің саны, ҚР Бас прокуратурасының Құқықтық статистика және арнайы есепке алу Комитетінің (БП ҚСЖАЕК) есептеріне сәйкес, 2024 жылы 2019 жылмен салыстырғанда 2,4 есе көп болды. ҚР БП ҚСЖАЕК сайтында алимент төлемегені үшін қазақстандықтарды іздестіру туралы 818 хабарландыру орналастырылған, оның ішінде 743 – ер азаматтар (<https://www.gov.kz/>). Алимент төлеу бойынша жоғары статистиканың проблемаларының бірі кәсіпкерлерден, яғни тұрақты табысы жоқ адамдардан алимент өндіріп алу мәселелеріндегі түсініксіздік болып табылады. Осыған байланысты, алимент заңнамасының конституциялылығын тексеру бойынша Конституциялық сотқа жүгінген бірінші адам кәсіпкер болды, ол көмелетке толмаған балаларға алимент есептеу кезінде кәсіпкердің таза табысы бойынша нені түсіну керек деген сұрақ қойды.

Бұл зерттеудің объектісі неке бұзылғаннан кейін ата-аналардың балаларды күтіп-бағу жөніндегі міндеттерін жүктеу жөніндегі мәселелерді мемлекеттің шешу процесінде қалыптасатын қоғамдық қатынастар болып табылады. Пән Қазақстан Республикасының алимент міндеттемелерін есептеу жөніндегі заңнамасында көзделген тәсілдер болып табылады. Мақсаты-алимент қатынастарын құқықтық реттеу мәселелерін зерттеу. Міндеттер отбасы заңнамасының өзге де проблемалық мәселелерін шешуге осы ұстанымдарды түсіндіру мақсатында алимент міндеттемелерін есептеу бойынша Қазақстан Конституциялық Сотының ұстанымы мен ұсынымын талдаудан тұрады. Зерттеу әдістемесі әдеби шолу мен негізгі ұстанымдарды анықтауды және олардың отбасы заңнамасының басқа салаларында қолданылуын талдауды біріктіреді. Гипотеза Конституциялық Соттың алимент төлеу мәселелері жөніндегі ұстанымы отбасы заңнамасы мен атқарушы заңнаманың өзге де проблемалық мәселелерін шешуге бағыттала-тынын болжайды. Зерттеудің мәні Қазақстан Республикасының отбасылық-неке заңнамасын және балалар құқықтары жөніндегі заңнаманы

жақсарту үшін практикалық ұсынымдар әзірлеу болып табылады.

Материалдар мен әдістер

Бұл зерттеу отбасы және неке заңнамасының динамикасын және оның Қазақстандағы өмірлік жағдайларға әсерін тереңірек түсіну үшін әртүрлі материалдар мен әдістерді пайдаланады. Құқықтық институттардың трансформациясын бағалау үшін Қазақстандағы алименттік құқықтық қатынастарға қатысты негізгі заңнамалық актілер зерттелді.

Зерттеу процесінде арнайы құқықтық әдістердің жиынтығы қолданылды. Нормативтік талдау әдісі ата-аналардың балаларын асырау міндетіне қатысты заңнаманы егжей-тегжейлі зерделеуді қамтиды. Салыстырмалы құқықтық талдау Қазақстандағы алиментті есептеу мен есептеуді құқықтық реттеудің құқықтық тәсілдері мен модельдерін басқа елдермен салыстыруға, озық тәжірибелерді, сондай-ақ осы мәселеде әртүрлі юрисдикциялардың алдында тұрған проблемалар мен кемшіліктерді анықтауға мүмкіндік берді.

Тарихи-құқықтық әдіс Қазақстандағы және әлемдегі құқықтық институттардың эволюциясын зерттеуге мүмкіндік берді. Құқықтық мониторинг зерттеу нәтижелерін алу үшін маңызды: қолданыстағы заңнаманы және оны қолдану тәжірибесін бақылау және бағалау әдісі, алименттік құқықтық қатынастар саласындағы жаңалықтарды, өзгерістер мен әзірлемелерді қамту.

Жоғарыда сипатталған материалдар мен әдістер Қазақстан Республикасының Конституциялық Соты жүргізген мониторинг жағдайында құқықтық институттардың трансформациясын зерттеуге кешенді көзқарасты қамтамасыз етті, бұл елдегі алимент төлеуден жалтаруға қарсы іс-қимыл жағдайын одан әрі жақсарту мәселелерін талдауға мүмкіндік берді.

Әдебиетке шолу

Балалардың құқықтарын қорғаудың құқықтық негіздері халықаралық заңнама қағидаттарына негізделген.

Оның негізі Негізгі Заң ережелерінің жалпыға бірдей танылған халықаралық-құқықтық актілердің ережелеріне сәйкестігін қамтамасыз ету болып табылады. Осылайша, Адам құқықтарының жалпыға бірдей Декларациясының 25-ба-

бының 2-тармағына сәйкес, некеде немесе некесіз туылған балалар бірдей әлеуметтік қорғауға ие болуы керек (25-баптың 2- тармағы) (<https://adilet.zan.kz/>).

Кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғайтын негізгі және маңызды халықаралық құжаттар Бала құқықтары туралы Декларация және БҰҰ-ның Бала құқықтары туралы Конвенциясы болып табылады. Декларацияның кіріспесінде былай делінген: «Біріккен Ұлттар ұйымының халықтары жарғыда адамның негізгі құқықтарына, сондай-ақ адамның қадір-қасиеті мен қадірқасиетіне деген сенімдерін растағанын және Біріккен Ұлттар Ұйымы адам құқықтарының жалпыға бірдей Декларациясында әр адамның нәсіліне, терісінің түсіне, жынысына, тіліне, дініне байланысты ешқандай айырмашылықсыз онда көрсетілген барлық құқықтар мен бостандықтарға ие болуы керек деп мәлімдегенін ескере отырып, үлкен бостандықта әлеуметтік прогресс пен өмір сүру жағдайларын жақсартуға бел буғанын ескере отырып..., саяси немесе басқа нанымдар, ұлттық немесе әлеуметтік шығу тегі, мүлкілік жағдайы, тууы немесе басқа жағдайлар, баланың физикалық және психикалық жетілмегендігіне байланысты, туылғанға дейін де, туғаннан кейін де тиісті құқықтық қорғауды қоса алғанда, ерекше қорғаныс пен қамқорлықты қажет ететіндігін ескере отырып. Мұндай қорғаудың қажеттілігі 1924 жылғы Женева Бала құқықтары Декларациясында көрсетілген және Адам құқықтарының жалпыға бірдей Декларациясында, сондай-ақ мамандандырылған мекемелер мен халықаралық ұйымдардың жарғыларында танылған.

Адамзат балаға қолындағы бар жақсылықты беруге міндетті екенін ескере отырып, Бас Ассамблея балалардың бақытты балалық шағы мен ләззат алуын қамтамасыз ету үшін осы Бала құқықтары Декларациясын жариялайды: «Өз мүддесі үшін және қоғамның игілігі үшін, осы жерде көзделген құқықтар мен бостандықтар туралы және ата-аналарды, ерлер мен әйелдерді жеке тұлға ретінде, сондай-ақ ерікті ұйымдарды, жергілікті билік органдарын және ұлттық Үкіметтерді осы құқықтарды заңнамалық және басқа да шаралар арқылы мойындауға және құрметтеуге ұмтылуға шақырады., біртіндеп келесі князьдерге сәйкес қабылданды.....». Осылайша, Бала құқықтары туралы Декларацияның 7-қағидасына сәйкес, баланың ең жақсы мүдделері оның білімі мен тәрбиесіне жауапты адамдар үшін, ең алдымен, оның ата-анасы үшін жетекші

қағида болуы керек екендігі атап өтілді (www.gov.kz/memleket/entities/pravstat).

Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясы 1989 жылы 20 қарашада қабылдаған Бала құқықтары туралы Конвенцияның 3-бабының 1-тармағына, 27-бабының 1-тармағына сәйкес баланың мүдделеріне басымдық беріледі.

Қатысушы мемлекеттер әр баланың физикалық, психикалық, рухани, адамгершілік және әлеуметтік дамуына сәйкес өмір сүру деңгейіне құқығын мойындайды. Сол құжат бойынша баланың тәрбиесі мен дамуы үшін негізгі жауапкершілік ата-аналарға жүктеледі, олардың басты мәселесі баланың мүддесі болуы керек (18-бап) (<https://www.un.org/ru/>).

Сонымен бірге, 1966 жылы 16 желтоқсанда Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясы қабылдаған Экономикалық, әлеуметтік және мәдени құқықтар туралы Халықаралық Пактінің 10-бабының 3-тармағында барлық балалар мен жасөспірімдер үшін ерекше қорғау және көмек көрсету шаралары қабылдануы керек делінген отбасылық тегіне немесе басқа түріне байланысты кемсітушіліксіз. негізінде (https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactecon.shtml).

Осылайша, халықаралық актілерді талдау көрсеткендей, кәмелетке толмаған балаларды материалдық қауіпсіздіктің жеткілікті деңгейімен қамтамасыз ету міндетті болып табылады, олардың ата-аналарымен (атааналарымен) бірге тұруына немесе тұрмауына қарамастан, бұл толығымен соңғысының туылуына байланысты. Некеде немесе некесіз, балалар бірдей әлеуметтік қорғауды пайдалануы керек. Конституция неке мен отбасын, ана болуды, әке болуды және балалық шақты мемлекеттік қорғауды бекітеді. Сонымен бірге, балаларға қамқорлық жасау және оларды тәрбиелеу атааналардың табиғи құқығы мен міндеті болып табылады (27-баптың 1 және 2- тармақтары) (Тара 2022).

Осы зерттеу бойынша жұмыс барысында алименттік құқықтық қатынастар мәселелері бойынша әртүрлі елдердің заңнамаларын салыстыруға арналған ғылыми жұмыстар зерттелді. Әр түрлі елдердің заң шығарушыларының баланың «мазмұны» ұғымы туралы ұстанымдарының айырмашылығы туралы зерттеулер ерекше қызығушылық тудырды (Костюченко 2007; Антокельская 2007; Михайлова 2024).

Балалардың мүлкітік құқықтары мәселелеріндегі қолданыстағы ғылыми жұмыстарды талдау нақты ғылыми бос орындардың болуын көр-

сетеді. Бұл мәселе үлкен практикалық мәнге ие, ғылыми ой оны айналып өтеді. Бірақ сонымен бірге балалар мен жасөспірімдердің меншігі туралы бірқатар қызықты маңызды зерттеулер бар екенін атап өткен жөн (Eric 2008) соның ішінде жеке адамдар арасындағы қарым-қатынастың көрсеткіші ретінде мүлікті әлеуметтік көрсеткіш ретінде талдайтындар (Hopkins 2019).

Отандық заңгер ғалымдардың бұл мәселеге деген қызығушылығының төмендігін атап өткен жөн. Әдетте, зерттеулер алиментті өндіріп алудың іс жүргізу аспектілерін қарастырады (Шаданова 2023), ал бүгінгі күні материалдық нормалар – заң шығарушының төлем көлеміне, төлемдерді алу немесе қабылдамау құқығына, сот өкілеттіктеріне және т. б. көзқарастары өзекті болып табылады.

Нәтижелер және талқылау

Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 26 желтоқсандағы № 518-IV «Неке (Ерлі-Зайыптылық) және Отбасы туралы» Кодексінің 138-бабында көмелетке толмаған балаларды асырау жөніндегі ата-аналардың міндеттері белгіленген. олардың көмелетке толмаған балаларын асырау міндеттемесі (<https://adilet.zan.kz/>).

Көмелетке толмаған балаларды асырау тәртібі мен нысанын атааналардың өздері анықтайды. Кодекстің осы нормаларында белгіленген атааналардың міндеттерін орындау бала құқықтарын қамтамасыз етуге бағытталған, олар «Қазақстан Республикасындағы бала құқықтары туралы» Қазақстан Республикасының заңында да бекітілген.» Осылайша, 4-бапқа сәйкес, барлық балалардың шығу тегіне, нәсіліне және ұлтына, әлеуметтік және мүліктік жағдайына, жынысына, тіліне, біліміне, діни сенімдеріне, тұрғылықты жеріне, денсаулық жағдайына және басқа да жағдайларға қарамастан тең құқықтары бала мен оның ата-анасына немесе басқа заңды өкілдеріне қатысты. Некеде де, одан тыс жерде де туылған балалар тең және жан-жақты қорғауға ие (4-баптың 1 және 2-тармақтары) (https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z020000345_).

Осылайша, заң шығарушы әр баланың өмір сүру деңгейіне және толыққанды физикалық, ақыл-ой, адамгершілік және рухани дамуына қажетті жағдайларға құқығын белгілейді. Бала заңнамада белгіленген тәртіппен және мөлшерде ата-анасынан алимент алуға құқылы. Балаға алимент ретінде төленетін сома баланы асырау-

ға, тәрбиелеуге және тәрбиелеуге жұмсалады (12, 13 және 24-баптар) (<https://adilet.zan.kz/>).

Ата-аналар көмелетке толмаған балаларын, сондай-ақ жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі және күндізгі жоғары білім беру жүйесінде оқитын ересек балаларды асырау туралы келісім жасасуға құқылы (алимент төлеу туралы келісім).

Сонымен бірге, заң шығарушы егер ата-аналар өз еріктерімен көмелетке толмаған балаларын, сондай-ақ жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру жүйесінде оқитын ересек балаларды асырауға қаражат бөлмесе, жиырма бір жасқа дейінгі күндізгі жоғары білім беру жүйесінде бұл қаражат олардан келесі жағдайларда жиналады: сот тәртібі. Ата-аналар арасында алимент төлеу туралы келісім болмаған жағдайда, көмелетке толмаған балаларды асырауды қамтамасыз етпеген жағдайда және сотқа талап арыз бермеген жағдайда, қорғаншылық немесе қорғаншылық функцияларын жүзеге асыратын орган көмелетке толмаған балаларға алимент өндіріп алу туралы талап қоюға құқылы, олардың ата-аналарына қарсы (138- баптың 2 және 3-тармақтары). Баланы (балаларды) асырауға арналған үлесті есептеудің негізгі критерийі Неке және отбасы кодексі ата-ананың табысын және (немесе) басқа да табыстарын белгілейді (140-бап) (<https://adilet.zan.kz/>).

Баланың (балалардың) жасына байланысты қаржылық қолдауды қажет ететін заңды мүдделері әділеттілік, пропорционалдылық, тұрақтылық, кепілдік және жеткіліктілік қағидаттарына негізделеді және олардың орындалуы салалық заңнамамен қамтамасыз етілуге арналған. Бұл қағидаттарға алиментті ата-анасының жиынтық табысы негізінде есептеу кіреді, бұл алимент алушының өмірді қолдаудың қажетті деңгейін алдыңғысына мүмкіндігінше жақын алуын қамтамасыз етеді.

Конституциялық Сот бала құқықтарының конституциялық құндылығына баса назар аударатын отырып (Қазақстан Республикасы Конституциялық Кеңесінің 2015 жылғы 18 мамырдағы Нормативтік қаулысы № 3) (<https://adilet.zan.kz/rus/docs/S1800000003>) және мемлекеттің көмелетке толмағандардың жан-жақты және үйлесімді дамуы үшін жағдай жасау міндеті және әділеттілік тетіктерін және баланың қажеттіліктерін материалдық қамтамасыз етудің жеткіліктілігін шоғырландыру қажеттілігін көрсетеді (Неке және отбасы Кодексінің 1-бабы 1-тармағының 4) тармақшасы) (<https://adilet.zan.kz/>).

https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1100000518) және оның мүліктік құқықтарын Қазақстан Республикасының заңдары деңгейінде нақты құқықтық нормалармен қорғау (Конституцияның 61-бабы 3-тармағының 1) тармақшасы) (https://adilet.zan.kz/rus/docs/K950001000_/links).

Мемлекет қауіпсіздік шараларын белгілеу арқылы ата-аналардың кәмелетке толмағандарды асырау жөніндегі міндеттерін орындауын қамтамасыз етуді көздейді. Мұндай шаралардың қолданылуын сот орындаушысы анықтайды, ол сот шешімдерін орындауға міндетті. Сот шешімдерінің орындалуын, оның ішінде ата-аналардың баланы асырау бойынша алименттік міндеттемелерді орындауын қамтамасыз ету жөніндегі шараларды қолдану Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 31 қазандағы Азаматтық іс жүргізу кодексімен және Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 2 сәуірдегі № 261-IV «Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы» заңымен тікелей реттеледі.

Бұл заңнамалық актілер, ең алдымен, алимент төлеуден жалтарып жүрген кәмелетке толмаған баладан алимент бойынша берешекті мәжбүрлеп өндіріп алу бойынша атқарушылық іс-әрекеттер шеңберінде (атқарушылық құжаттар негізінде) сот орындаушысының өндіріп алу тәртібін белгілеуге бағытталған, сондай-ақ жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру жүйесінде, күндізгі жоғары білім беру жүйесінде жиырма бір жасында оқитын ересек бала. Сонымен бірге, «Қазақстан Республикасындағы атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес алиментті өндіріп алу «әлеуметтік маңызы бар» санатына жатқызылған (1-баптың 9-1- тармағы) (https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z100000261_), өйткені балалар, аналар, мүгедек ата-аналар мен ерлізайыптылар қаржылық қолдауды қажет етеді.

Алиментті өндіріп алу туралы шешімдердің негізінде шығарылған атқарушылық құжаттар «төлемдер жүргізілген барлық уақытта жарамды» (11- баптың 3-бөлігі). Заңның 101-бабының 1-тармағына сәйкес алимент бойынша барлық төлемдер бойынша берешекті өндіріп алу алимент төлеушінің жалақысы мен басқа да кірістерінен жүзеге асырылады. Сонымен бірге, тараптардың қаржылық жағдайын анықтау кезінде соттар олардың кірістерінің барлық түрлерін (жалақы, кәсіпкерлік қызметтен, зияткерлік меншікті пайдаланудан түскен кірістер, зейнетақылар, жәрдемақылар, медициналық

жәрдемақылар және т.б. ескеруі керек. төлемдер), сондай-ақ оларға тиесілі кез келген мүлік (соның ішінде бағалы қағаздар, акциялар, несиелік ұйымдарға салынған депозиттер, жауапкершілігі шектеулі серіктестіктің жарғылық капиталындағы үлестер) (https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z100000261_).

Айта кету керек, сот алименттік міндеттемелерді мәжбүрлеп орындау туралы шешім қабылдаған кезде мұндай шешім мәңгілікке бекітілмейді. Мәнжайлар өзгерген жағдайда, заң шығарушы алимент төлеуге міндетті адамның материалдық жағдайын ескере отырып, оның ішінде алимент мөлшерін азайту бөлігінде алимент мөлшерін өзгерту мүмкіндігін де қарастырады. Баланы асырау жөніндегі міндеттемелерін орындау үшін ата-аналар кірістерін де, қажет болған жағдайда капиталын да пайдалануы керек. Бұл дегеніміз, егер ата-ананың табысы болмаса, бірақ мүлкі болса, онда алимент төлеуге міндетті адам алимент төлеуден жалтара алмайды.

Сот алимент төлеу міндеттемесін қанағаттандыру үшін мүлікті сату туралы қаулы шығаруы мүмкін. Ол сондай-ақ ата-анаға алимент төлеу міндеттемесінен жалтаруға, оны азайтудың әртүрлі тәсілдеріне, соның ішінде кірісті азайтуға, құжаттарды бұрмалауға (оның ішінде кәсіпкерлік қызметтен түскен табысқа) жүгіну арқылы табысын жасыруға мүмкіндік бермейді.

Осы мақсаттар үшін сот орындаушысы, жоғарыда айтылғандай, атқарушылық іс жүргізуді өндіріп алушының өтініші бойынша атқарушылық құжат негізінде немесе атқарушылық құжатты сот немесе басқа орган оған жіберген жағдайларда өндіріп алушының өтінішінсіз бастайды.

Сот орындаушысы автоматтандырылған жүйелер арқылы зейнетақы, салық шегерімдері және оның мүліктік жағдайы туралы анықтама береді. Алимент бойынша берешек сомасын сот орындаушысы шешімді орындау орны бойынша борышкердің өндіріп алу жүргізілмеген уақыт ішінде алған нақты жалақысына (кірісіне) сүйене отырып анықтайды. Қарызды анықтау кезінде, өндіріп алушының қалауы бойынша. Сонымен бірге, заңның 99- бабының 1-тармағына сәйкес сот орындаушысы алимент бойынша берешекті тоқсан сайын анықтайды (https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z100000261_).

Алимент бойынша берешектің мөлшерін анықтау кезінде 99-баптың 2- тармағын басшылыққа ала отырып, борышкердің өндіріп алу

жүргізілмеген уақыт ішінде алған нақты кірісі белгіленеді. Баланың (балалардың) жасына байланысты қаржылық қолдауды қажет ететін заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету, әділеттілік, пропорционалдылық, тұрақтылық, кепілдік және жеткіліктілік қағидаттарына сүйене отырып, олардың орындалуы «Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы» Заңның нормаларымен белгіленеді» (101-баптың 1-тармағы) және ол Әділет министрінің кәмелетке толмаған балаларды асырау үшін алимент ұсталатын және кәмелетке толмаған балаларды асырау үшін алимент ұсталатын табыс түрлерін белгілейтін бұйрығымен егжей-тегжейлі көрсетілген, кәмелетке толмаған балаларды асырауға арналған алимент ата-аналардың ақшалай (үлттық және (немесе) шетел валютасында) алатын жалақысының (ақшалай сыйақысы, алименті) және басқа да кірістерінің барлық түрлерінен шегеріледі (<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000006S>).

Бұл, апелляция субъектісінің пікірінше, әділетсіз, алимент төлейтін кәсіпкерлердің конституциялық құқықтарына нұқсан келтіреді және заңды белгісіздік тудырады. Сонымен бірге, иерархияда жоғары тұрған заңнамалық және өзге де нормативтік құқықтық актілерді одан әрі жүзеге асыру үшін және (немесе) орындау мақсатында және (немесе) орындау мақсатында қабылданған ведомстволық бағынысты нормативтік құқықтық актілерді тиісті конституциялық-құқықтық бағалау талап етеді. Бастапқы нормалармен, сондай-ақ олардың қолданылуын түсіндіретін нормалармен бірге жан-жақты талдау.

Көрсетілген бұйрық 1-тармақтың 11) тармақшасында заңды тұлға құрмай кәсіпкерлік қызметтен түскен табыстан алиментті ұстап қалуды белгілейді. Өз кезегінде, бұл норма кәмелетке толмаған балаларды асырау үшін алиментті шегеру ата-аналардың ақшалай (үлттық және (немесе) шетел валютасында алатын жалақысының (ақшалай сыйақысы, алименті) және басқа да кірістерінің барлық түрлерінен жүзеге асырылады деп болжайды) (<https://adilet.zan.kz/rus/docs/V14D0010113>).

Конституциялық Сот өз қаулысында бұл конституциялық ережелер балаларды қорғаудың кешенді жүйесінің әлеуметтік-экономикалық және саяси-құқықтық негіздерін қол сұғылмайтын конституциялық құндылық ретінде, салалық заңнамада балалардың ерекше құқықтық мәртебесін, олардың құқықтары мен бос-

тандықтарын кейіннен шоғырландыру және реттеу үшін белгілейтінін атап өтті, оларды жүзеге асырудың кепілдіктері.

Қазақстан Республикасының әлеуметтік саясатының конституциялық мақсаттары өзара байланысты, табиғаты жағынан күрделі және балалардың толыққанды физикалық, адамгершілік, рухани және психикалық дамуына, оның ішінде отбасын, ана мен баланы мемлекеттік қолдау арқылы кепілдік беретін жағдайлар жасауға бағытталған (<https://adilet.zan.kz/rus/docs/S18000000003>). Негізгі Заңның ережелерінің жалпыға бірдей танылған халықаралық-құқықтық актілердің ережелеріне сәйкестігін қамтамасыз ете отырып, мемлекет әр баланың физикалық, ақыл-ой, рухани, адамгершілік және әлеуметтік дамуы үшін қажетті өмір сүру деңгейіне құқығын жүзеге асырумен байланысты қатынастарды тікелей реттейді. Сонымен бірге, Конституциялық Кеңестің Қаулысында негізгі заңның 61-бабы 3-тармағының 1) және 7) тармақшаларына сәйкес еңбекке қабілетті ата-ананың баласына алимент төлеу тәртібі, шарттары мен мөлшерін анықтау көрсетілген немесе оның Қазақстан Республикасы Парламентінің құзыретіне жатады (<https://adilet.zan.kz/rus/docs/S18000000003>).

Ол салалық заңнамада балалардың және баланың әл-ауқатына тәуелді басқа адамдардың құқықтары мен мүдделерін басымдықпен қорғауға кепілдік беретін тиісті тиімді құқықтық тетіктерді құруға уәкілеттік берілген. Сонымен бірге, заң шығарушы әлеуметтік өтемақы мен жәрдемақы алудың нақты түрлері мен шарттарын анықтауға, сондай-ақ азаматтардың құқықтарын әлеуметтік негізделген критерийлер бойынша саралауға құқылы (<https://adilet.zan.kz/rus/docs/S18000000003>).

Кәмелетке толмаған балаларды асырау үшін алимент төлеу көздері 24- баптың 1-тармағында, 26-баптың 4-тармағында көзделген өз құқықтарын жүзеге асыратын ата-аналардың алатын жалақысы және (немесе) басқа да табыстары болып табылады және Негізгі Заңның басқа ережелері.

Бұл тәсіл баланың толыққанды физикалық, ақыл-ой, адамгершілік және рухани дамуы үшін барабар жағдайларды қамтамасыз етудің жеткіліктілігі қағидатын («Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» 2002 жылғы 8 тамыздағы Қазақстан Республикасы заңының 12-бабының 1- тармағы) іске асырумен негізделген және балаларға қамқорлық жасау. Осыған сүйене отырып, ата-ана табысының бір бөлігін баланы асырау құралы ретінде беру оның құ-

қықтарын шектеу ретінде қарастырыла алмайды, бірақ оның табиғи парызы болып табылады.

Қазақстан Республикасының Әділет министрлігі өз өкілеттіктері шеңберінде (ҚБК-нің 140-бабы) кәмелетке толмаған балаларды асырау үшін алимент жалақының барлық түрлерінен (ақшалай сыйақы, алимент) ұсталатынын белгілейтін тізімді бекітті және ата-аналардың ақшалай сомада (үлттық және (немесе) шетел валютасында) алатын басқа да кірістері (<https://adilet.zan.kz/rus/docs/V14D0010113>).

Сондай-ақ, тізімде шегерімге жатпайтын, негізінен өтемдік сипаттағы төлемдердің түрлері белгіленеді. Көрсетілген тізімде аталған кірістердің кез- келген түрінен, оның ішінде кәсіпкерлік қызметтен алынған кірістерден алиментті есептеу ережелері белгіленбеген, сондықтан табыс алушылардың, оның ішінде жеке кәсіпкерлікпен айналысатын жеке тұлғалардың құқықтары анықталмаған немесе шектелмеген. Осыған байланысты Қазақстан Республикасының Конституциялық Соты тізімнің Конституциясын сақтау туралы шағымды қарады және осылайша кәсіпкерлік қызметпен айналысатын адамдардан алимент пен берешекті есептеу тәртібін реттейтін құқықтық актілерге назар аударды. Әр түрлі салық режимдерін қолдана отырып, жеке кәсіпкерлердің алименттері мен берешектерінің мөлшерін есептеу, сондай-ақ сот орындаушыларының алименттерді өндіріп алу туралы атқарушылық құжаттарды ресімдеудің басқа рәсімдері консультативтік акт деңгейінде реттеледі, атап айтқанда алименттерді өндіріп алу туралы атқарушылық құжаттарды ресімдеу бойынша әдістемелік ұсынымдар Қазақстан Республикасы Әділет министрінің 2017 жылғы 31 наурыздағы № 345 бұйрығымен бекітілген (https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39265985).

Конституциялық Сот қолданыстағы Әдістемелік ұсынымдар нормативтік құқықтық акт болып табылмайтындығына және ондағы түсіндірмелерге қарамастан, консультативтік сипатта болатындығына назар аударды. Кәсіпкердің табысын анықтау үшін негіз бола алмайды, өйткені жеке және заңды тұлғалардың заңды тұлғасына, жеке және заңды тұлғалардың міндеттері мен міндеттеріне қатысты негізгі принциптер мен нормалар; мүліктік режим және басқа да мүліктік құқықтар. Конституцияның 61-бабына сәйкес салық салу, алымдар мен басқа да міндетті төлемдерді белгілеу тек заңдармен белгіленуі мүмкін. Бұл ұсынымдар салық декларациясында (жеке кәсіпкерлер үшін), оңайлатылған

декларацияда (оңайлатылған салық режимі бар кәсіпкерлер үшін) және есепте көрсетілген ақпаратты жеке кәсіпкерлердің алимент және берешек сомасын есептеу үшін есептеу негізі ретінде белгілейді патент (патент негізінде кәсіпкерлер үшін) (6- тармақ). Конституциялық Сот барлық деңгейдегі кәсіпкерлер толтырған салық декларацияларының мазмұнына талдау жүргізді. Жалпыға бірдей белгіленген салық режимі бойынша жалпы жылдық табыс белгілі бір салық кезеңіндегі кірістердің барлық түрлерін қамтитын көрсеткіш ретінде түзетілетіні анықталды (2017 жылғы 25 желтоқсандағы Қазақстан Республикасы «Салықтар және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Кодексінің 226-бабының 1-тармағы) салық төлеушілердің кәсіпкерлік қызметке байланысты барлық шығыстарын, оның ішінде сыйақы бойынша шегерімдерді шегеру арқылы (https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36148637&show_di=1).

Тараптардың бірінің мүддесі мүмкін емес, қиын немесе елеулі түрде бұзылған жағдайларда, сот алимент мөлшерін заң шығарушының кірісіне және (немесе) басқа кірісіне пропорционалды түрде анықтауға құқылы. 3 ай сайын акциялармен немесе белгіленген ақша сомасымен белгіленген ақша сомасында алынады. Мұндай жағдайларға тұрақты емес, ауыспалы табысы және/немесе басқа табысы бар немесе ата-анасы кірісті және/немесе басқа кірісті толық немесе ішінара заттай түрде алатын ата-аналардан алимент өндіріп алу жатады (ҚҚС-тың 141- бабының 1-тармағы) (https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/childcon.shtml). Алимент есептеу кезінде оның мүдделері айтарлықтай бұзылды деп есептейтін адам тиісті дәлелдемелерді бағалау кезінде кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыруға және дамытуға тікелей байланысты шығыстар мен алимент мөлшеріне әсер етпейтін басқа да төлемдер арасындағы айырмашылықты жасауға уәкілетті сотқа жүгіну құқығында шектелмейді. алимент міндеттемелерінің мөлшері.

Қорытынды

Осы зерттеу аясында біз бұл туралы біз келесі қорытындыға келеміз: Конституциялық сот салық декларациясы алиментті есептеудің негізіне алынуы тиіс құжат болып табылмайтындығына ерекше назар аударған жөн, өйткені оның басқа салық саясаты бар және сәйкесінше салық заңнамасын ескере отырып толтырыла-

ды. Конституциялық Сот заң шығарушының назарын салық декларациясының өткен салық кезеңі үшін толтырылатындығына және, тиісінше, оның деректерін сот орындаушысы өткен кезеңдегі алимент бойынша берешекті есептеу кезінде ғана пайдалана алатындығына аударды. Салық декларациясы негізінде ағымдағы кезеңдегі алимент мөлшерін айқындау тұлғаның ағымдағы қаржылық (кіріс) жағдайын көрсетпейтінін назарға ала отырып (<https://www.gov.kz/memleket/entities/ksrk/documents/details/684256?lang=ru>). Маңыздысы, Конституциялық сот алимент мөлшерін анықтаған кезде адамның нақты кірісін ескеру керек деп атап өтті, өйткені бұл оның конституциялық құқықтарын

тиісті түрде жүзеге асыра отырып, баланың бірінші кезектегі қажеттіліктерін қанағаттандырумен байланысты конституциялық міндеттерді орындаудағы қаржылық мүмкіндіктерін көрсетеді. Конституциялық сот өз өкілеттігі шеңберінде азаматтардың өтініші негізінде алимент туралы заңнамада елеулі проблемалардың болуына назар аударды. Алимент-бұл балалық шақтың мүдделерін қорғаудың бір әдісі және заң шығарушы әр баланы асырауға алимент төлеудің барлық аспектілерін егжей-тегжейлі шешуге міндетті. Конституциялық бақылау алименттік құқықтық қатынастар туындаған кезде барлық қатысушылардың құқықтары ескерілуге тиіс екенін көрсетті.

Әдебиеттер

- Tara M. Collins, Laura H.V. Wright. The challenges for children's rights in international child protection: Opportunities for transformation. World Development. Volume 159, November 2022, 106032 // <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2022.106032>
- Конституция Республики Казахстан. Принята на республиканском референдуме 30 августа 1995 года // https://adilet.zan.kz/rus/docs/K950001000_/links
- Уклонение от уплаты алиментов. 2024 год // <https://www.gov.kz/memleket/entities/pravstat>
- Всеобщая декларация прав человека. Принята резолюцией 217 А (III) Генеральной Ассамблеи ООН от 10 декабря 1948 года // <https://adilet.zan.kz/rus/docs/O4800000001>
- Декларация прав ребенка, принятая резолюцией 1386 (XIV) Генеральной Ассамблеи ООН от 20 ноября 1959 года // https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/childdec.shtml
- Конвенция о правах ребенка принята Генеральной Ассамблеей Организации Объединенных Наций 20 ноября 1989 года, ратифицирована постановлением Верховного Совета Республики Казахстан от 8 июня 1994 года № 77-ХІІІ // https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/childcon.shtml
- Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах, принятом Генеральной Ассамблеей Организации Объединенных Наций 16 декабря 1966 года и ратифицированном Законом Республики Казахстан от 21 ноября 2005 года № 87 // https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactecon.shtml
- Костюченко Е.Ю. Алиментные обязательства родителей и детей по законодательству России и Германии: сравнительно-правовой анализ. Диссер. на соиск. уч. степ. к.ю.н. М., 2007 г. С. 220.
- Антокольская М.В. Правовое регулирование алиментных отношений в зарубежных странах // [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://wiselawyer.ru/poleznoe/99767-pravovoe-regulirovanie-alimentnykh-otnoshenij-zarubezhnykh-stranakh>
- Михайлова Е.Н., Михайлов И.В. Анализ зарубежного опыта в сфере взыскания алиментных платежей // [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-zarubezhnogo-opyta-v-sferevzyskaniya-alimentnyh-platezhey>
- Gregory, Eric. Politics and the Order of Love: An Augustinian Ethic of Democratic Citizenship. Chicago: University of Chicago Press, 2008
- Hopkins, Gerard Manley. "As Kingfishers Catch Fire." Text/html. Poetry Foundation, February 20, 2019. <https://www.poetryfoundation.org/poems/44389/as-kingfishers-catch-fire>.
- Шаданова Л.Ж. Соглашение об уплате алиментов: проблемы теории и практики. Вестник Карагандинского университета, Серия «Право». № 2(110). 2023 г. С. 155-161.
- Кодекс Республики Казахстан от 26 декабря 2011 года № 518-IV «О браке (супружестве) и семье» // <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1100000518>
- Закон Республики Казахстан от 8 августа 2002 года № 345-ІІ «О правах ребенка в Республике Казахстан» // https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z020000345_
- Нормативное постановление Конституционного Совета Республики Казахстан от 18 мая 2015 года № 3 // <https://adilet.zan.kz/rus/docs/S1800000003>
- Законом Республики Казахстан от 2 апреля 2010 года № 261-IV «Об исполнительном производстве и статусе судебных исполнителей» // https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z100000261_
- Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 29 ноября 2019 года № 6 О применении судами законодательства при рассмотрении дел, связанных с взысканием алиментов // <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P190000006S>
- Приказ Министра юстиции Республики Казахстан от 24 декабря 2014 года № 372 «Об утверждении перечня видов заработной платы и (или) иного дохода, из которых производится удержание алиментов на содержание несовершеннолетних детей» // <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V14D0010113>

Методические рекомендации по исполнению исполнительных документов о взыскании алиментов, утвержденные приказом Министра юстиции Республики Казахстан от 31 марта 2017 года № 345 // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39265985

Кодекс Республики Казахстан от 25 декабря 2017 года «О налогах и других обязательных платежах в бюджет» // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36148637&show_di=1

Нормативное постановление Конституционного Суда Республики Казахстан от 28 июня 2024 года №46-НП // <https://www.gov.kz/memleket/entities/ksrk/documents/details/684256?lang=ru>

References

Antokolskaya, M. V. (n.d.). *Pravovoe regulirovanie alimentnykh otnosheniy v zarubezhnykh stranakh* [Legal Regulation of Alimony Relations in Foreign Countries]. Retrieved from <https://wiselawyer.ru/poleznoe/99767-pravovoe-regulirovanie-alimentnykh-otnosheniy-zarubezhnykh-stranakh>

Collins, T. M., & Wright, L. H. V. (2022). The challenges for children's rights in international child protection: Opportunities for transformation. *World Development*, 159, Article 106032. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2022.106032>

Deklaratsiya prav rebenka, prinyataya rezolyutsiey 1386 (XIV) General'noy Assamblei OON ot 20 noyabrya 1959 goda [Declaration of the Rights of the Child, adopted by UN General Assembly Resolution 1386 (XIV) on November 20, 1959]. https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/childdec.shtml

Gregory, E. (2008). *Politics and the order of love: An Augustinian ethic of democratic citizenship*. University of Chicago Press.

Hopkins, G. M. (2019, February 20). As kingfishers catch fire. Poetry Foundation. <https://www.poetryfoundation.org/poems/44389/as-kingfishers-catch-fire>

Konstitutsiya Respubliki Kazakhstan. Prinata na respublikanskom referendume 30 avgusta 1995 goda [Constitution of the Republic of Kazakhstan. Adopted at the republican referendum on August 30, 1995]. https://adilet.zan.kz/rus/docs/K950001000/_links

Konventsia o pravakh rebenka prinyata General'noy Assambley Organizatsii Ob'yedinyonnykh Natsiy 20 noyabrya 1989 goda, ratifitsirovana postanovleniem Verkhovnogo Soveta Respubliki Kazakhstan ot 8 iyunya 1994 goda ' 77-XIII [Convention on the Rights of the Child adopted by the UN General Assembly on November 20, 1989, ratified by the Supreme Council of Kazakhstan on June 8, 1994, No. 77-XIII]. https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/childcon.shtml

Kostyuchenko, E. Y. (2007). *Alimentnye obyazatel'stva roditeley i detey po zakonodatel'stvu Rossii i Germanii: sravnitel'no-pravovoy analiz* [Alimony Obligations of Parents and Children under Russian and German Law: Comparative Legal Analysis]. Doctoral dissertation, Moscow, p. 220.

Kodeks Respubliki Kazakhstan ot 26 dekabrya 2011 goda ' 518-IV «O brake (supruzhestve) i seme» [Code of the Republic of Kazakhstan No. 518-IV dated December 26, 2011 "On Marriage and Family"]. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1100000518>

Kodeks Respubliki Kazakhstan ot 25 dekabrya 2017 goda «O nalogakh i drugih obyazatel'nykh platyakh v byudzhete» [Tax Code of Kazakhstan dated December 25, 2017 "On Taxes and Other Mandatory Payments to the Budget"]. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36148637&show_di=1

Mikhailova, E. N., & Mikhailov, I. V. (n.d.). *Analiz zarubezhnogo opyta v sfere vyzyskaniya alimentnykh platy* [Analysis of Foreign Experience in the Field of Alimony Payment Collection]. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-zarubezhnogo-opyta-v-sfere-vyzyskaniya-alimentnykh-platy>

Metodicheskie rekomendatsii po ispolneniyu ispolnitel'nykh dokumentov o vyzyskaniy alimentov, utverzhdennye prikazom Ministra yustitsii Respubliki Kazakhstan ot 31 marta 2017 goda ' 345 [Methodical Recommendations for Enforcement of Executive Documents on Alimony Recovery, approved by Order of Minister of Justice of Kazakhstan No. 345 dated March 31, 2017]. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39265985

Mezhdunarodnyy pakt ob ekonomicheskikh, sotsial'nykh i kul'turnykh pravakh, prinyatom General'noy Assambley Organizatsii Ob'yedinyonnykh Natsiy 16 dekabrya 1966 goda i ratifitsirovannom Zakonom Respubliki Kazakhstan ot 21 noyabrya 2005 goda ' 87 [International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, adopted by UN General Assembly on December 16, 1966, ratified by Kazakhstan Law No. 87 dated November 21, 2005]. https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactecon.shtml

Normativnoe postanovlenie Konstitutsionnogo Soveta Respubliki Kazakhstan ot 18 maya 2015 goda ' 3 [Normative Resolution of the Constitutional Council of Kazakhstan No. 3 dated May 18, 2015]. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/S1800000003>

Normativnoe postanovlenie Konstitutsionnogo Suda Respubliki Kazakhstan ot 28 iyunya 2024 goda '46-NP [Normative Resolution of the Constitutional Court of Kazakhstan No. 46-NP dated June 28, 2024]. <https://www.gov.kz/memleket/entities/ksrk/documents/details/684256?lang=ru>

Normativnoe postanovlenie Verkhovnogo Suda Respubliki Kazakhstan ot 29 noyabrya 2019 goda ' 6 o primeneni sudami zakonodatel'stva pri rassmotrenii del, svyazannykh s vyzyskaniem alimentov [Normative Resolution of the Supreme Court of Kazakhstan No. 6 dated November 29, 2019 on Application of Legislation by Courts in Alimony Cases]. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P190000006S>

Prikaz Ministra yustitsii Respubliki Kazakhstan ot 24 dekabrya 2014 goda ' 372 «Ob utverzhdenii perechnya vidov zarabotnoy platy i (ili) inogo dokhoda, iz kotorykh proizvoditsya uderzhanie alimentov na sodержание nesovershennoletnikh detey» [Order of the Minister of Justice of Kazakhstan No. 372 dated December 24, 2014 "On Approval of List of Salaries and Income from which Alimony is Withheld for Minor Children"]. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V14D0010113>

Shadanova, L. Zh. (2023). *Soglasenie ob uplatie alimentov: problemy teorii i praktiki* [Agreement on Alimony Payment:

Problems of Theory and Practice]. Vestnik Karagandinskogo universiteta. Seriya "Pravo", (2(110)), 155-161.

Uklonenie ot uplaty alimentov. 2024 god [Avoidance of Alimony Payments. 2024]. <https://www.gov.kz/memleket/entities/pravstat>

Vseobshchaya deklaratsiya prav cheloveka. Prinata rezolyutsiei 217 A (III) General'noy Assamblei OON ot 10 dekabrya 1948 goda [Universal Declaration of Human Rights. Adopted by UN General Assembly Resolution 217 A (III) on December 10, 1948]. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/O4800000001>

Zakonom Respubliki Kazakhstan ot 2 aprelya 2010 goda ' 261-IV «Ob ispolnitel'nom proizvodstve i statuse sudebnykh ispolniteley» [Law of the Republic of Kazakhstan No. 261-IV dated April 2, 2010 "On Enforcement Proceedings and Status of Bailiffs"]. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z100000261>

Zakon Respubliki Kazakhstan ot 8 avgusta 2002 goda ' 345-II «O pravakh rebenka v Respublike Kazakhstan» [Law of the Republic of Kazakhstan No. 345-II dated August 8, 2002 "On the Rights of the Child in the Republic of Kazakhstan"]. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z020000345>

Авторлар туралы мәлімет:

Калышев Сакен Данабекович – заң ғылымдарының магистрі, «Мемлекеттік құқықтық пәндер» кафедрасының аға оқытушысы. М.Әуезова (Қазақстан, Шымкент, e-mail: Saken-mashat@mail.ru);

Садибекова Мөлдір Сейілханқызы – заң ғылымдарының магистрі, «Мемлекеттік құқықтық пәндер» кафедрасының аға оқытушысы, Оңтүстік Қазақстан университеті. М.Әуезова (Қазақстан, Шымкент, e-mail: dana30kz@mail.ru);

Аманжолова Альмира Ермековна – заң ғылымдарының магистрі, «Мемлекеттік құқықтық пәндер» кафедрасының оқытушысы, Оңтүстік Қазақстан университеті. М.Әуезова (Қазақстан, Шымкент, e-mail: almira.amanzholova.94@mail.ru);

Абдрасилова Бану Кайратбековна – заң ғылымдарының магистрі, М.Әуезова атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің аға оқытушысы (Қазақстан, Шымкент, e-mail: banu_abdrasilova@mail.ru);

Жұматаева Жансая Абдусаматовна – «Мирас» университетінің магистрі, аға оқытушысы (Қазақстан, Шымкент, e-mail: zhumataeva_zh@miras.edu.kz).

Information about authors:

Kalyshev Saken Danabekovich – Master of Law, Senior Lecturer of the Department of "State Legal Disciplines", South Kazakhstan University named after M. Auezov (Kazakhstan, Shymkent, e-mail: Saken-mashat@mail.ru);

Sadibekova Moldir Seilkhankyzy – Master of Law, Senior Lecturer of the Department of "State Legal Disciplines", South Kazakhstan University named after M. Auezov (Kazakhstan, Shymkent, e-mail: dana30kz@mail.ru);

Amanzholova Almira Ermekovna – Master of Law, Lecturer of the Department of "State Legal Disciplines", South Kazakhstan University named after M. Auezova (Kazakhstan, Shymkent, e-mail: almira.amanzholova.94@mail.ru);

Abdrasilova Banu Kairatbekovna – Master of Law, Senior Lecturer of the South Kazakhstan University named after M. Auezov (Kazakhstan, Shymkent, e-mail: banu_abdrasilova@mail.ru);

Zhumataeva Zhansaya Abdusamatovna – Master of Law, Senior Lecturer of Miras University (Kazakhstan, Shymkent, e-mail: zhumataeva_zh@miras.edu.kz).

Сведения об авторах:

Калышев Сакен Данабекович – магистр юридических наук, старший преподаватель кафедры государственных правовых дисциплин, Южно-Казахстанский университет им. М. Ауэзова (Шымкент, Казахстан, e-mail: Saken-mashat@mail.ru);

Сәдібекова Мөлдір Сейілханқызы – магистр права, старший преподаватель кафедры государственных правовых дисциплин, Южно-Казахстанский университет им. М. Ауэзова (Шымкент, Казахстан, e-mail: dana30kz@mail.ru);

Аманжолова Альмира Ермековна – магистр юридических наук, преподаватель кафедры государственных правовых дисциплин, Южно-Казахстанский университет им. М. Ауэзова (Шымкент, Казахстан, e-mail: almira.amanzholova.94@mail.ru);

Абдрасилова Бану Кайратбековна – магистр юридических наук, старший преподаватель Южно-Казахстанского Университет им. М. Ауэзова (Шымкент, Казахстан, e-mail: banu_abdrasilova@mail.ru);

Жұматаева Жансая Абдусаматовна – магистр юридических наук, старший преподаватель Университета Мирас (Шымкент, Казахстан, e-mail: zhumataeva_zh@miras.edu.kz).

Тіркелді: 15 сәуір 2025 жыл
Қабылданды: 10 маусым 2025 жыл